

Ірина Каганова

КРАЄЗНАВЧО-ВИДАВНИЧА ДІЯЛЬНІСТЬ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОУНБ ІМЕНІ В.Г.КОРОЛЕНКА: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ

У статті здійснено спробу проаналізувати краєзнавчо-видавничу діяльність Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки імені В.Г.Короленка за останнє десятиліття, її вклад у наукову бібліографію України та розвиток краєзнавства на Чернігівщині, зокрема йдеться про видавничі проекти, реалізовані у партнерстві з науковими закладами та громадськими організаціями області.

Ключові слова: краєзнавство, краєзнавча бібліографія, видавнича діяльність, Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені В.Г.Короленка, науково-методична робота.

Одним з пріоритетних напрямів діяльності Чернігівської обласної універсальної наукової бібліотеки імені В.Г.Короленка є краєзнавча бібліографія, яка забезпечує підготовку, поширення та використання краєзнавчої бібліографічної інформації.

Традиційно головним завданням краєзнавчої бібліографічної діяльності бібліотечної установи є створення системи краєзнавчих бібліографічних посібників, найстабільнішою частиною якої є друковані бібліографічні покажчики.

Краєзнавчо-видавнича діяльність ОУНБ імені В.Г.Короленка має багаторічну історію. Понад 40 років видається щорічний бібліографічний покажчик універсального характеру «Література про Чернігівську область за ... рік»¹, основний ряд якого побудовано згідно з типовою структурою, розробленою Національною історичною бібліотекою України.

Також щорічно виходить методико-бібліографічний посібник «Знаменні і пам'ятні дати по Чернігівській області на ... рік»². Видання інформує про важливі події в історії Придесення, ювілейні дати видатних уродженців регіону та діячів, що життям та діяльністю пов'язані з Чернігівщиною.

Сучасна тематична палітра видавничої діяльності книгозбірні широка та яскрава. Останнім часом у серії «Письменники – наші земляки» побачили світ біобібліографічні покажчики «Яків Феофанович Ковалець»³, «Володимир Миколайович Сапон»⁴, «Михась (Михайло) Михайлович Ткач»⁵, «Микола Михайлович Ткач»⁶, «Олексій Григорович Брик»⁷ та ін. До 135-річчя заснування ОУНБ імені В.Г.Короленка був підготовлений третій випуск бібліографічного покажчика «Духовна скарбниця краю»⁸. З метою відновлення історичної справедливості, до 70-х роковин наймасовішого злочину нацистів проти цивільного населення в Україні – Корюківської трагедії, виданий бібліографічний покажчик «Корюківська трагедія: наймасовіший злочин гітлерівців. Березень 1943 р.»⁹. Роботу було здійснено у 2012-2013 рр. у співпраці з Українським інститутом національної пам'яті та Корюківською централізованою бібліотечною системою. 200-річному ювілею Великого Кобзаря присвячений по-

---

© Каганова Ірина Яківна – завідувачка відділу краєзнавства Чернігівської ОУНБ ім. В.Г.Короленка.

кажчик «Чернігівські шляхи Тараса»¹⁰. Джерельна база посібника – книги, статті зі збірників, журналів та газет, що були оприлюднені впродовж двох останніх десятиліть. Практична мета покажчика – слугувати орієнтиром для науковців, краєзнавців, вчителів, бібліотекарів, студентів та учнів задля збереження пам'яті Т. Г. Шевченка.

Для більш повного розкриття своїх фондів ОУНБ імені В. Г. Короленка було видано «Покажчик змісту часопису «Літературний Чернігів» за 1992 – 2011 роки»¹¹ та «Покажчик змісту журналу «Сіверянський літопис» за 1995–2014 рр.»¹². Обидва часописи знані та популярні не тільки у Сіверському краї, але й за його межами. На сторінках «Літературного Чернігова» публікуються твори художньої літератури, публіцистика, краєзнавчі розвідки, літературознавчі статті, матеріали про духовне відродження Чернігівщини, її історію, культуру, мистецтво, твори для дітей. «Сіверянський літопис» – Всеукраїнський науковий журнал. У ньому публікуються статті вчених з різних регіонів України та близького і далекого зарубіжжя. Заснувало часопис чернігівське обласне товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка. А згодом засновниками його стали Чернігівський національний педагогічний університет імені Т. Г. Шевченка, Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка та Інститут української археографії та джерелознавства імені М. С. Грушевського НАН України. Згідно з постановою Вищої атестаційної комісії України з 1998 року журнал було включено у перелік наукових видань, публікації яких зараховуються до результатів дисертаційних робіт з історії, філософії, філології, економіки. Отже, підготовлені покажчики розкривають зміст часописів за весь період їхнього існування для сучасних та майбутніх користувачів, адже у фонді ОУНБ зберігаються повні комплекти цих видань.

По-справжньому науковим доробком вважаємо створення серії біобібліографічних покажчиків «Історики та краєзнавці Чернігівщини». Це спільний проект нашої бібліотеки та обласного осередку Національної спілки краєзнавців України, започаткований 2003 року. Протягом 12 років побачило світ 19 випусків цієї серії, серед яких посібники: «Павло Костянтинович Федоренко»¹³, «Олександр Олександрович Русов»¹⁴, «Андрій Антонович Карнабед»¹⁵, «Віктор Миколайович Шевченко»¹⁶, «Володимир Володимирович Ткаченко»¹⁷, «Сергій Олегович Павленко»¹⁸ та ін. У покажчиках оприлюднено цінні історичні джерела, рідкісні видання з історії краю стали доступними читачеві. Серія відзначена на конкурсі методично-бібліографічних матеріалів у 2005 році, який провела Національна історична бібліотека України.

Аналізуючи краєзнавчо-видавничу роботу ОУНБ, варто звернути увагу й на значну діяльність закладу як методичного центру. У 1998 році започатковано серіальне видання «Бібліотеки Чернігівщини на сторінках преси»¹⁹, у 2004 році – статистичні збірники «Бібліотеки Чернігівщини в цифрах»²⁰. У видавничому доробку останнього часу методично-бібліографічні матеріали «Велика місія маленької бібліотеки: сільська бібліотека – центр місцевої громади»²¹, «На шляху гендерної рівності»²², «Бібліотека як центр спілкування»²³ тощо. Щиру зацікавленість колег з бібліотек області викликає видання, що продовжується, – «Управління бібліотекою: нормативні документи, консультації, досвід, запитання-відповіді».

Не можна обійти увагою партнерські видавничі проекти Чернігівської ОУНБ імені В. Г. Короленка. Так, у 2010 році працівники відділу краєзнавства брали участь у підготовці до видання збірника Сіверського інституту регіональних досліджень та Українського інституту національної пам'яті «Я думав, які теми були б цікаві...»: праці Григорія Кураса, спогади і матеріали про українського історика»²⁴.

У 2011 році відділом краєзнавства бібліотеки розпочато проект «Віддані магії неба». Це – спроба дослідження історії становлення, діяльності Чернігівського об'єднаного авіазагону та пасажирських аеродромів «Количівка» та «Шестовиця». Проект покликаний розширити інформаційну базу документів про розвиток і занепад цивільної авіації у Чернігівській області, зберегти пам'ять про людей та події, що зробили вагомий внесок в історію та економіку регіону. Ідея проекту виникла під час підготовки презентації книги П. Невоїта «Ледяной перелет»²⁵ про неймовірний та унікальний переліт навесні 1992 р. на АН-2 (знаний у народі під назвою «кукуруз-

ник») із Чернігова через Крайню Північ, Аляску, Канаду до штату Теннессі (США), який здійснили льотчики Чернігівського об'єднаного авіазагону. Виявилось, що інформації з історії та розвитку цивільної авіації на Чернігівщині майже нема. Темою зацікавились науковці, журналісти, студенти. Було вирішено, поки ще є живі свідки тих подій, розпочати дослідження даної теми. Консультативну та наукову підтримку було отримано від Державного архіву Чернігівської області, Чернігівської обласної організації Національної спілки краєзнавців України та неформальної громадської організації пілотів цивільної авіації Чернігова. У серпні 2013 р. книга «Віддані магії неба»²⁶ вийшла друком і, як було зазначено на її презентації, стала значним внеском у вивчення історії Чернігівщини.

Протягом 2013-2014 рр. головна книгозбірня області брала участь у підготовці до видання збірки поетичних, прозових, публіцистичних та мистецьких творів чернігівських письменників, присвячених особистості й творчості Т. Г. Шевченка, яку в рамках заходів по відзначенню 200-річчя від дня народження Великого Кобзаря ініціювала Чернігівська обласна організація НСПУ. В унікальному виданні «Чернігівська Шевченкіана»²⁷, що вийшло друком у червні 2015 року, опубліковано 63 поезії, 18 оповідань та 42 публіцистичні твори ста двох письменників, чий життя та діяльність були пов'язані з Чернігівщиною: від класиків Пантелеймона Куліша, Віктора Забіли, Олександра Кониського, Леоніда Глібова до сучасних письменників-краян Миколи Адаменка, Олександра Забарного, Олени Марченко. Книга проілюстрована тематичними роботами художників і майстрів народної творчості Чернігівщини, малюнками самого Кобзаря, написаними у нашому краї, сучасними світлинами пам'ятників Тарасові Шевченку в Чернігівській області. Художні тексти доповнено довідковим матеріалом: короткими біографічними даними про письменників, публіцистів, художників, майстрів народної творчості та списком використаних джерел.

Отже, сучасна краєзнавчо-видавнича діяльність ОУНБ імені В. Г. Короленка має значні здобутки. Створена чітка система науково-допоміжних та рекомендаційних бібліографічних посібників універсального та тематичного характеру дозволяє популяризувати фонд бібліотеки, її довідково-бібліографічний апарат та допомагає в обслуговуванні користувачів. Електронні версії видань розміщено на сайті книгозбірні.

Має краєзнавчо-видавнича діяльність ОУНБ і непогані перспективи. Наразі продовжується робота над черговими випусками серії біобібліографічних покажчиків «Історики та краєзнавці Чернігівщини», щорічними виданнями; науковцями Чернігова редагуються бібліографічний покажчик «Любеч», довідник «Клуб «Краєзнавець». 1974–2014. Хронологія подій» тощо. Робота триває.

1. Література про Чернігівську область за 1970 рік: бібліогр. покажч. – Чернігів, 1972. – 135 с. – (ОУНБ ім. В.Г.Короленка).

...за 2012 рік. – 2014. – 182 с.

2. Знаменні і пам'ятні дати по Чернігівській області на 2015 рік /уклад. Л.В.Студьонова, І.Я.Каганова; відп. за вип. І.М.Аліференко. – Чернігів, 2014. – 77 с. – (ОУНБ ім. В.Г.Короленка).

3. Яків Феофанович Ковалець: біобібліогр. покажч. /уклад. Н.В.Романчук; передм. С.П.Реп'ях; відп. за вип. П.В.Грищенко. – Чернігів, 2010. – 77 с.

4. Володимир Миколайович Сапон: (біобібліогр. покажч.) /уклад.: Н.В.Романчук, В.М.Сапон; відп. за вип. І.М.Аліференко. – Чернігів, 2013. – 60 с. – (сер.: «Письменники – наші земляки»).

5. Михась (Михайло) Михайлович Ткач: бібліогр. покажч. /уклад.: Л.В.Студьонова, І.Я.Каганова; вступ. ст. В.І.Кузьменко; відп. за вип. І.М.Аліференко. – Чернігів, 2013. – 43 с. – (Чернігів. ОУНБ ім. В.Г.Короленка).

6. Микола Михайлович Ткач: біобібліогр. покажч. /уклад. К.А.Герасименко, Н.В.Романчук; вступ. ст. Н.Поклад; ред. І.Я.Каганова; відп. за вип. І.М.Аліференко. – Чернігів, 2013. – 70 с. – (сер.: «Письменники – наші земляки»).

7. Брик Олексій Григорович: біобібліогр. покажч. /упоряд. Н.В.Романчук; пе-

редм. Михася Ткача; відп. за вип. І.М.Аліференко. – Чернігів, 2015. – 28 с. – (сер.: «Письменники – наші земляки»).

8. Духовна скарбниця краю: бібліогр. покажч. Вип.3. /Чернігів. ОУНБ ім. В.Г.Короленка. – Чернігів, 2012. – 116 с. – (135 років з часу заснування бібліотеки).

9. Корюківська трагедія: наймасовіший злочин гітлерівців. Березень 1943 р.: бібліогр. покажч. /уклад.: Т.В.Сіренко, Л.В.Студьонова; авт. вступ. ст. С.В.Бутко; ред. І.Я.Каганова; відп. за вип. І.М.Аліференко. – Чернігів, 2013. – 44 с. – (Укр. ін-т нац. пам'яті; Чернігів. ОУНБ ім. В.Г.Короленка; Корюків. ЦБС).

10. Чернігівські шляхи Тараса: реком. бібліогр. покажч. /укладач Л.В.Студьонова; ред. І.Я.Каганова, відп. за вип. І.М.Аліференко. – Чернігів, 2014. – 84 с. – Чернігів. ОУНБ ім. В.Г.Короленка.

11. Покажчик змісту часопису «Літературний Чернігів» за 1992-2011 роки /Чернігів. ОУНБ ім. В.Г.Короленка; літ. спілка «Чернігів»; [уклад. К.А.Герасименко та ін.]. – Чернігів, 2012. – 150 с.

12. Покажчик змісту журналу «Сіверянський літопис» за 1995-2014 роки /уклад. К.А.Герасименко, Н.Ф.Гонза, І.Я.Каганова, Н.В.Романчук; ред. І.М.Аліференко, С.О.Павленко //Сіверян. літопис. – 2014. – №6 (спецвип.). – С.3-143.

13. Павло Костянтинівич Федоренко: біобібліогр. покажч. /уклад. О.Б.Коваленко, Л.В.Студьонова, І.Я.Каганова; відп. за вип. П.В.Грищенко. – Чернігів, 2003. – 24 с. – (Сер.: «Історики та краєзнавці Чернігівщини»; вип. 1).

14. Олександр Олександрович Русов: біобібліогр. покажч. /уклад. О.Я.Рахно; наук. ред. О.Б.Коваленко; ред. Л.В.Студьонова, І.Я.Каганова; відп. за вип. П.В.Грищенко. – Чернігів, 2004. – 116 с. – (Сер.: «Історики та краєзнавці Чернігівщини»; вип. 2).

15. Андрій Антонович Карнабед: біобібліогр. покажч. /Чернігів. ОУНБ ім. В.Г.Короленка, Чернігів. обл. орг. нац. спілки краєзнавців України; [упоряд. Н.В.Романчук; відп. за вип. І.М.Аліференко]. – Чернігів, 2012. – 73 с. – (Сер.: «Історики та краєзнавці Чернігівщини»; вип.17).

16. Віктор Миколайович Шевченко: біобібліогр. покажч. /уклад.: Л.В.Студьонова; наук. ред. О.Б.Коваленко; ред. І.Я.Каганова, відп. за вип. П.В.Грищенко. – Чернігів, 2003. – 19 с. – (Сер.: «Історики та краєзнавці Чернігівщини»; вип. 3).

17. Володимир Володимирович Ткаченко: біобібліогр. покажч. /уклад.: І.Я.Каганова, Л.В.Студьонова; наук. ред. О.Б.Коваленко; відп. за вип. П.В.Грищенко. – Чернігів, 2004. – 20 с. – (Сер.: «Історики та краєзнавці Чернігівщини»; вип. 5).

18. Сергій Олегович Павленко: (біобібліогр. покажч.) /уклад. І.Я.Каганова; наук. ред. О.Б.Коваленко; відп. за вип. П.В.Грищенко. – Чернігів, 2006. – 30 с. – (Сер.: «Історики та краєзнавці Чернігівщини»; вип. 8).

19. Бібліотеки Чернігівщини на сторінках преси: бібліогр. покажч. /уклад. Д.В.Набок, Л.В.Феофілова, К.О.Ходарченко; відп. за вип. Д.В.Набок. – Чернігів, 1998. – 42 с.

20. Бібліотеки в цифрах: стат. зб. (2002-2003) /уклад. Ю.М.Самойленко. – Чернігів, 2004. – 19 с.

21. Велика місія маленької бібліотеки: сільська бібліотека – центр місцевої громади: оглядово-метод. матеріали /підгот. А.Матюшенко; відп. за вип. О.Сльозка. – Чернігів, 2010. – 33 с.

22. На шляху гендерної рівності: метод.-бібліогр. матеріали /підгот. О.Рижаєва. – Чернігів, 2010. – 44 с.

23. Бібліотека як центр спілкування: метод.-бібліогр. матеріали /підгот. О.Рижаєва; відп. за вип. О.Сльозка. – Чернігів, 2011. – 55 с.

24. «Я думав, які теми були б цікаві...»: праці Григорія Кураса, спогади і матеріали про українського історика /упоряд.: В.М. Бойко, Т.П. Демченко, І.Я. Каганова. – Чернігів: видавець Лозовий В.М., 2010. – 80 с.

25. Невоїт П. «Ледяной» перелет. (Чернигов – Бухта Провидения – Мерфрисборо). – Чернигов: видавець Лозовий В.М., 2010. – 104 с.: іл.

26. Віддані магії неба: спроба дослідж. історії цив. авіації Чернігівщини /[авт. – упоряд. В.І.Солонікова, ред. І.Я.Каганова]. – Чернігів: Лозовий В.М., 2013. – 263 с.: іл.

27. Чернігівська Шевченкіана /упоряд.: В.Солонікова та ін.; редкол. Д.Іванов та ін.; фотограф М.Тищенко. – Чернігів: Десна, 2015. – 438 с.: іл.

В данной статье сделана попытка проанализировать краеведческо-издательскую деятельность Черниговской областной универсальной научной библиотеки имени В.Г.Короленко за последнее десятилетие, её вклад в научную библиографию Украины и развитие краеведения в области, в частности речь идет об издательских проектах, которые были осуществлены в партнерстве с научными учреждениями и общественными организациями области.

Ключевые слова: краеведение, краеведческая библиография, издательская деятельность, Черниговская областная универсальная научная библиотека имени В.Г.Короленко, научно-методическая работа.

The article attempts to analyze regional studies and publishing of the Chernihiv Oblast Library named after Korolenko over the past decade, its contribution to the research of the Ukrainian bibliography and development of the regional study in Chernihiv region, including the question of publishing projects of the Chernihiv Oblast Library named after V.G. Korolenko which were realised in partnership with scientific institutions and public organizations of the region. Tags: regional studies, local history bibliography, publishing, Chernihiv Regional Universal Scientific Library named after VG Korolenko, scientific and methodical work.

